

TALABALAR UCHUN INGLIZ-O‘ZBEK TARJIMA MASHQLARINING AHAMIYATI

Madina Obloqulqizi Hamroyeva

O‘qituvchi, Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqola talabalar uchun ingliz-o‘zbek tarjima mashqlarining o‘quv jarayonidagi ahamiyatini o‘rganishga bag‘ishlangan. Tarjima mashqlari nafaqat talabalarni chet tilida to‘g‘ri fikr bildirishga o‘rgatadi, balki ikki til o‘rtasidagi lingvistik va madaniy farqlarni tushunishga yordam beradi. Maqolada tarjima mashqlarining talabalarning grammatik, leksik va stilistik ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi o‘rni ko‘rib chiqilgan. Shuningdek, tarjima jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklar va ularni bartaraf etish bo‘yicha metodik yondashuvlar tavsiya etiladi. Chet tilni o‘rganishda tarjima mashqlari talabalarning tilga bo‘lgan qiziqishini oshirishi, ularning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishi va kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishi alohida ta’kidlanadi. Ushbu maqola ingliz tilini o‘rgatuvchi pedagoglar va tilshunoslarni uchun nazariy va amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: Ingliz-o‘zbek tarjima, tarjima mashqlari, lingvistik ko‘nikmalar, stilistik qiyinchiliklar, chet tilni o‘qitish, talabalar uchun metodika, kommunikativ kompetensiya, madaniy farqlar

Kirish qismi: Ingliz tilini o‘rganish jarayonida tarjima mashqlarining ahamiyati katta. Tarjima – bu faqat so‘zlarni o‘zgartirish emas, balki til va madaniyatni o‘rganishning samarali vositasi hisoblanadi. Talabalar uchun ingliz-o‘zbek tarjima mashqlari, ularning tilni chuqurroq tushunishi, grammatik va leksik qoidalarini amalda qo‘llay olishlari, shuningdek, ikki til o‘rtasidagi farqlarni sezish va to‘g‘ri tushunish imkonini yaratadi. Tarjima, o‘z navbatida, til o‘rgatish jarayonining samaradorligini oshiradi, talabalarning so‘z boyligini kengaytiradi va kommunikatsion kompetensiyalarini rivojlantiradi.

Tarjima mashqlarini o‘qitishda til o‘rgatish metodikasi va pedagogik yondashuvlar talabalar uchun maxsus ehtiyojlarni hisobga olgan holda tanlanadi. Tarjima mashqlarining samarali qo‘llanishi nafaqat o‘rganilayotgan tilni, balki o‘rganilayotgan madaniyatni ham tushunishga yordam beradi. Bu esa o‘z navbatida, talabalarning umumiy dunyoqarashini va tilga bo‘lgan qiziqishini oshiradi. Ushbu maqola ingliz tilini o‘rganish jarayonida tarjima mashqlarining o‘rni va ahamiyatini tahlil qilishga qaratilgan.

Asosiy qism: Ingliz tilini o‘rganishning bir qismi sifatida tarjima mashqlari talabalar uchun grammatik qoidalarni va leksik boylikni chuqurroq o‘rganish imkonini yaratadi. Tarjima jarayonida tilning ikki o‘rtasidagi grammatik va leksik farqlarni anglash talabalarni yanada aniqlik bilan tilni tushunishga va ishlatishga undaydi. Tarjima mashqlari yordamida talabalar ikki tilning sintaktik va semantik strukturalarini taqqoslaydi va shu orqali tilning chuqurroq qirralarini o‘zlashtiradi.

Ingliz-o‘zbek tarjima mashqlari talabalarda ba’zi qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Bular orasida grammatik farqlar, semantik noaniqliklar, leksik va stilistik nuanslarni tushunish muammolari mavjud. Masalan, ingliz tilida mavjud bo‘lgan ba’zi idiomatik iboralarni o‘zbek tilida to‘g‘ri tarjima qilish ko‘pincha qiyin bo‘ladi, chunki bu iboralar o‘zbek tilining ma’lum frazeologik birikmalari bilan to‘g‘ri kelmasligi mumkin. Shuning uchun tarjima mashqlari davomida talabalar lingvistik farqlarni to‘g‘ri anglashga o‘rgatilishi kerak.

Tarjima mashqlari nafaqat til o‘rganishda foydali vosita, balki talabalar uchun kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda ham muhim rol o‘ynaydi. Tarjimonning o‘zi o‘z fikrlarini aniq ifodalashni, qarama-qarshi nuqtai nazarlarni tushunishni, muloqotda o‘z fikrini yetkazishni o‘rganadi. Tarjima mashqlari kommunikativ maqsadlarni anglash va muvaffaqiyatli muloqot qilish uchun zarur bo‘lgan vositalarni taqdim etadi.

Tarjima mashqlari, shuningdek, talabalarning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda yordam beradi. Ular matnni tarjima qilishda to'g'ri tanlovlar qilish, ma'lumotlarni bir tildan boshqasiga o'tkazishda yangi g'oyalarni ishlab chiqish uchun yaratadi. Bu jarayon talabalar uchun til o'rganishning nafaqat bilimlarni egallash, balki ijodiy yondashuvni ham talab qiladi. Bunday yondashuv talabalar uchun yanada qiziqarli va foydali bo'ladi.

Tahlil va natija qismi: Ingliz-o'zbek tarjima mashqlari talabalarning til o'rganish jarayonini samarali tarzda yengillashtiradi va chuqurlashtiradi. Tarjima mashqlari, ayniqsa, ikkita tilni o'rganishda, ko'plab foydali jihatlarni taqdim etadi. Ushbu mashqlar yordamida talabalar nafaqat grammatika va leksikani o'zlashtiradilar, balki ikki til o'rtasidagi madaniy, ijtimoiy va lingvistik farqlarni yaxshiroq tushunadilar. Tarjima jarayonida talaba nafaqat so'zlar va grammatik tuzilmalarni tarjima qiladi, balki har bir tilning o'ziga xos idiosinkraziyalarini, madaniy kontekstini va tafovutlarini ham hisobga olish zarur.

Tarjima mashqlarining asosiy maqsadi tilni faqat nazariy darajada o'rganish emas, balki uni amaliyotda qo'llashni ham ta'minlashdir. Bu mashqlar talabalarga ikki tildagi ma'lumotlarni tushunish va o'zaro ifodalashning samarali yo'llarini o'rgatadi. Misol uchun, ingliz tilidagi murakkab grammatik qurilmalarni o'zbek tiliga tarjima qilishda talaba tilda mavjud bo'lgan sintaktik farqlarni anglaydi. Tarjimon, shuningdek, tilning ma'lum frazeologik birikmalarini va stilistik noaniqliklarni sezadi, bu esa tilning boyligini va o'ziga xosligini oshiradi.

Bundan tashqari, tarjima mashqlarining talabalarning so'z boyligini kengaytirishdagi o'rni ham katta. Har bir tilning o'ziga xos so'zlashuv uslubi va frazeologiyasi mavjud, bu esa talabalarni tilning barcha aspektlarini o'rganishga va boshqa tilni o'zlashtirishga undaydi. Ingliz va o'zbek tillaridagi so'zlar va iboralarning to'g'ri tarjimasi ko'p hollarda madaniyatlararo kontekstdan kelib chiqadi. Shuning uchun tarjima mashqlarida faqat tilni o'rganish emas, balki madaniy tafovutlar va ijtimoiy qatlamlarni hisobga olish ham muhimdir.

Bundan tashqari, ingliz-o'zbek tarjima mashqlarining ta'lim jarayonida samarali ishlatilishi talabalar uchun ko'plab psixologik va intellektual yuksalishga olib keladi. Tarjima jarayoni talabalarni analitik fikrlashga va muammolarni echish ko'nikmalariga o'rgatadi. Tarjimaning murakkabligi va ixtisoslashganligi talabalarni bilimlarni amalda qo'llashga, tilni chuqurroq o'rganishga va yanada murakkab va innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqishga undaydi. Shuningdek, tarjima mashqlari talabalarning yozma va og'zaki nutq ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

Shu bilan birga, tarjima mashqlari talabalarni ikki til va madaniyat o'rtasida moslashish va integratsiya qilishga o'rgatadi. Ular, o'z navbatida, talabalarning global dunyoqarashini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Tarjimon o'zbek va ingliz tillarida ishlashni o'rganishi orqali ikki madaniyat o'rtasidagi differensiyalarni va o'xshashliklarni yaxshiroq tushunadi. Bu, o'z navbatida, talabalarni yanada ochiq fikrlashga, turli tillar va madaniyatlar o'rtasidagi chegara va farqlarni tushunishga yordam beradi.

Ingliz-o'zbek tarjima mashqlari talabalarning til o'rganish jarayonida muhim vosita sifatida foydalanilishi mumkin, chunki bu mashqlar nafaqat tilni o'rganishning nazariy jihatlarni, balki amaliy ko'nikmalarni ham rivojlantiradi. Tarjima jarayonida talaba ikki tilning grammatik va leksik xususiyatlarini yaxshiroq tushunadi, madaniyatlararo tafovutlarni sezadi va o'zgarishlarga moslashishga o'rgatiladi. Shuningdek, tarjima mashqlari talabalar uchun fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish, ijodiy yondashuvlarni amalga oshirish va kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Tarjima mashqlarining ta'lim jarayonida samarali qo'llanilishi talabalar uchun ko'plab yutuqlarni keltirib chiqaradi. Bu mashqlar talabalarning so'z boyligini kengaytirishga, grammatika va leksikaning

chuqurroq tuzilishini tushunishga yordam beradi. Bundan tashqari, tarjima mashqlari talabalarning madaniy bilimlarini boyitib, ikki til va madaniyatni integratsiya qilishda muhim o‘rin tutadi.

Bundan kelib chiqadiki, ingliz-o‘zbek tarjima mashqlari o‘quv jarayonining ajralmas qismiga aylanishi kerak. Bu mashqlar talabalarning tilga bo‘lgan qiziqishini oshirib, ularning til o‘rganish jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi. Shuning uchun tarjima mashqlarini ta’limda qo‘llashni yanada rivojlantirish, metodik yondashuvlarni takomillashtirish va amaliy tajribalarni joriy etish talabalar uchun katta foyda keltiradi.

Xulosa qismi: Ingliz-o‘zbek tarjima mashqlari talabalarning tilni o‘rganish jarayonida katta ahamiyatga ega. Bu mashqlar talabalarga grammatik va leksik qoidalarni amalda qo‘llash, tilning o‘ziga xos xususiyatlarini tushunish, shuningdek, ikki til o‘rtasidagi madaniy va lingvistik farqlarni anglash imkonini beradi. Tarjima mashqlari, shuningdek, talabalarning kommunikativ va ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ular tilni o‘rganish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi, talabalarning o‘z tiliga nisbatan hurmatini oshiradi va boshqa tillarni o‘rganishga rag‘batlantiradi.

Shu bilan birga, tarjima mashqlari talabalar uchun ko‘plab qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin, lekin bu muammolarni o‘z vaqtida bartaraf etish va to‘g‘ri metodik yondashuvni qo‘llash orqali muvaffaqiyatga erishish mumkin. Tarjima mashqlarining sifatli amalga oshirilishi o‘quv jarayonini yanada samarali qiladi va talabalar uchun tilni o‘rganishning eng foydali va qiziqarli shakllaridan biriga aylantiradi.

Adabiyotlar ro‘yhati:

1. Dilshod, Sholdarov, and Khamrayeva Madina. "AUDIT OF BUDGET ORGANIZATION EXECUTION OF EXPENDITURE ESTIMATE." Open Access Repository 8.12 (2022): 363-366.
2. Raxmonkulovna, A. M. Milliy koloritni ifodalovchi frazeologizmlar tarjumasini muammolari (Agata Kristi asarlarining o‘zbekcha tarjimalari misolida) 2023/12 Fil. fan bo‘yicha falsafa. dok..(PhD) Diss. Avtoreferati. Volume1, (1), 56.
3. M.R.Abdullayeva and others. Social Psychological Features of the Process of Professional Stress in Pedagogical Activity // Journal Power System Technology ISSN: 1000- 3673, V 48, Issue 4. 2024/12. Pages 3325-3334
4. RUSTAMOVA, JAMILA FARRUXOVNA. "BADIY MATINNING JAHON VA RUSS TILSHUNOSLIGIDAGI TADQIQI." Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi 21.2 (2024): 170-174.
5. Fuzaylova, N. A. (2024). ANALYSIS OF THE EXPRESSION AND SPECIFIC CHARACTERISTICS OF NEOLOGISMS IN TRANSLATION. Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 21(2), 175-180.
6. Marxabo, A. R. (2022). Tarjimalarda temporallikning referensial xususiyatlari. "ILM SARCHASHMALARI" Urganch davlat universitetining ilmiynazariy, metodik jurnali. UrDU, 11, 56-59.
7. Sarvinos Sayfullayevna Kasimova. Xorijiy tillarni o'qitishda media mantlardan foydalanish usullari (arab tili misolida) // ILM FAN XABARNOMASI. 9- son dekabr (2024). - 309-316 b.
8. Abdullayeva, M. NASRIY TARJIMANING MILLIY-MADANIY XUSUSIYATLARI (XX asr oxiri XXI asr boshlarida ingliz tilidan bevosita tarjimalar misolida). Tadbirkorlik va pedagogika Ilmiy-uslubiy jurnal. ISSN, 2181-2659.
9. Lafasov, U. (2024). Okuzbeks, Their Language, Place in Society and Culture. Imgelem, (Özbekistan Özel Sayısı), 293-310.
10. Lafasov, Uroqboy. "OKUZBEKS ARE FOUNDERS OF THE WORLD SCIENTIFIC CIVILIZATION." SHARQ MASH'ALI 2.04 (2023): 99-119.

11. Hamidov, Xayrulla, and Marxabo Abdullayeva. "Alternative Versions and Functional Characteristics of Phraseologists in Uzbek." EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION 4.3 (2024): 51-54.
12. Sayed Mohamed Ahmed Korayem, Sharustam Giyasovich Shamusarov, Gulnora Sattorovna Mutalova, Buzakhro Marufjanovna Begmatova, Nargiza Makhmudovna Saidova. Calling for the Use of Intermediate Language in Teaching Arabic to Non-Native Speakers, Its Foundations and Problems // Power System Technology Journal, ISSN: 1000-3673 issue 48 (2024), -pp 2221-2236.
13. Djampulatova, N. M. (2024). Improving the Level of Communication Development of Students. Journal of Higher Education and Academic Advancement, 1(2), 180-185.
14. Kasimova, S. S. (2024). Transformation of phrases and its destructions. Salud, Ciencia Y Tecnología - Serie De Conferencias, 3, 740. <https://doi.org/10.56294/sctconf2024740>
15. Xayrulla Khudoyorovich Khamidov, Ikrom Yusupovich Bultakov, Karima Saydanovna Raxmanberdiyeva, Sarvinoz Sayfullayevna Kasimova, Shirin Baxtiyarovna Sodiqova. Linguistic Expertise of Educational Literature: Analysis and Results // Journal Power System Technology. Vol. 48 No. 4/2024 p. 4017-4027. <https://powertechjournal.com/index.php/journal/article/view/1253>
16. KOMILOVA D. S. THE IMPORTANCE OF BASIC SKILLS IN TEACHING SYSTEM //International Scientific and Current Research Conferences. – 2023. – C. 392-398.